

SUOMEN AIEKIRJEEN TOIMITTAMINEN POHJOIS-ATLANTIN LIITOLLE SUOMEN LIITTYMISESTÄ POHJOIS-ATLANTIN SOPIMUKSEEN

Tausta

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle ajankohtaiselonteon turvallisuusympäristön muutoksesta (VNS 1/2022 vp) 13.4.2022. Ajankohtaiselontekoa käsiteltiin edeltävästi Tasavallan Presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan kokouksessa 12.4.2022. Lisäksi valtioneuvosto antoi eduskunnalle selonteon Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin liittoon (VNS 3/2022 vp) 15.5.2022. Selontekoa käsiteltiin edeltävästi Tasavallan Presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan kokouksessa 15.5.2022. Eduskunta hyväksyi 17.5.2022 päivätyssä kirjelmässään EK 23/2022 vp selontekojen VNS 1/2022 vp ja VNS 3/2022 vp johdosta ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 5/2022 vp) mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaisesti Suomi hakee Pohjois-Atlantin liiton (North Atlantic Treaty Organization, Nato) jäsenyyttä. Lisäksi kannanotossa edellytetään, että eduskunta saa ajantasaisesti tietoa jäsenyyshakemuksen käsittelyn etenemisestä.

Tasavallan Presidentti päätti valtioneuvoston esityksestä 17.5.2022, että Suomi ilmoittaa Pohjois-Atlantin liitolle kiinnostuksensa aloittaa keskustelut Pohjois-Atlantin sopimukseen liittymisestä, ja asetti ulkoministerin johtaman valtuuskunnan liittymiskeskusteluihin. Suomi ilmoitti Naton pääsihteerille 18.5.2022 kiinnostuksesta aloittaa Naton jäsenyyttä koskevat liittymiskeskustelut ulkoministerin allekirjoittamalla kirjeellä (engl. *expression of interest, letter of interest*).

Suomi kävi liittymiskeskustelut Natoa ja sen jäsenvaltioita edustavan Naton sihteeristön kanssa Brysselissä 4.7.2022. Liittymiskeskusteluissa katettiin viisi osa-aluetta: poliittiset kysymykset ja terrorismin torjunnan politiikkaan liittyvät kysymykset, puolustus- ja sotilaalliset kysymykset, resurssikysymykset, tietoturvallisuuteen liittyvät kysymykset sekä oikeudelliset kysymykset. Keskusteluissa käytiin läpi Suomen sitoumukset osa-alueiden osalta.

Suomen aiekirje

Liittymiskeskusteluiden päätyttyä Suomen tulee vahvistaa aiekirjeellään (engl. *letter of intent*) halukkuutensa ja kykynsä liittyä Natoon. Aiekirjeessä todetaan Suomen valmius liittymiseen ja annetaan liittymistä koskevat sitoumukset koskien liittymiskeskusteluiden edellä mainittuja viittä osa-aluetta. Natoon liittyvien valtioiden aiekirjeet Natolle perustuvat yleiseen Naton malliin.

Aiekirjeessä todetaan, että Suomi sitoutuu kaikkiin Pohjois-Atlantin sopimuksen velvoitteisiin ja sitoumuksiin. Suomi sitoutuu Naton vuoden 1995 laajentumista koskevassa tutkimuksessa esitettyihin vaatimuksiin ja muihin liittokunnan poliittisiin ja oikeudellisiin vaatimuksiin, myös suhteessa kolmansiiin maihin. Suomi kunnioittaa liittymiskeskusteluissa läpikäytyjä velvollisuuksia ja kantoja. Suomi sitoutuu liittymään oikeudellisiin sopimuksiin ja pöytäkirjoihin, jotka vaativat kutsun Naton nykyisiltä jäsenvaltioilta, sekä muihin oikeudellisiin asiakirjoihin, joita liittokunnassa täysimääräisesti toimiminen edellyttää. Suomi hyväksyy Naton lähestymistavan puolustukseen ja turvallisuuteen, ml. ydinaseiden olennainen rooli, ja on valmis osallistumaan täysimääräisesti Naton sotilaalliseen rakenteeseen ja kollektiivisen puolustuksen suunnitteluprosesseihin ja on valmis osoittamaan joukkoja ja valmiuksia liittokunnan tehtäviin. Resurssikysymysten osalta Suomi sitoutuu liittymisen yhteydessä antamaan riittävät budjettiresurssit sitoumustensa toimeenpanoon sekä osallistumaan liittokunnan yhteisesti rahoitettaviin ohjelmiin ja budjetteihin, jotka perustuvat liittymiskeskusteluissa esiintuotuihin,

sovittuihin menettelyihin ja rahoitusosuuksiin. Suomi hyväksyy, että liittokunta toimii yksimielisyysperiaatteella ja pyrkii konsensuksen rakentamiseen. Suomi yhtyy näkemykseen siitä, millaisen uhan terrorismi muodostaa Natolle ja sen jäsenten väestölle, ja sitoutuu torjumaan terrorismia määrätietoisesti, päättäväisesti ja solidaarisuutta noudattaen. Suomi tukee liittokunnan avoimuutta Pohjois-Atlantin sopimuksen ja Naton huippukokousten julistusten mukaisesti. Lisäksi Suomi sitoutuu toimeenpanemaan joko ennen tai jälkeen liittymisen kaikki muut ennen liittymistä tunnistetut toimet, jotka ovat tarpeen Suomen sujuvan Nato-liittymisen ja liittokunnassa toimimisen kannalta.

Aiekirjeessä todetaan, että Suomen tarkemmat kannanotot koskien Naton jäsenyydestä johtuvia vastuita ja velvoitteita on ilmaistu yksityiskohtaisemmin ministereiden avauspuheenvuoroissa, jotka kirjattiin osana liittymiskeskustelua. Puheenvuoroissa todettiin, että Suomen sotilaalliset kontribuutiot Nato-jäsenenä perustuvat kansalliseen päätöksentekoprosessiin ja Naton käytäntöihin. Lisäksi puheenvuoroissa korostettiin, että Suomi sitoutuu Naton vuonna 2022 hyväksytyyn strategiseen konseptin tavoitteeseen luoda ydinaseeton turvallisuusympäristö ydinaseettomalle maailmalle yhdenmukaisesti ydinsulkusopimuksen (NPT) päämäärien kanssa.

Liittymisprosessin myöhemmät vaiheet

Aiekirjeen toimittamisen jälkeen kaikkien Naton jäsenvaltioiden tulee allekirjoittaa ja ratifioida Suomen liittymispöytäkirja kansallisten menettelyidensä mukaisesti ja tallettaa ratifioinnin osoittavat asiakirjat Pohjois-Atlantin sopimuksen tallettajana toimivalle Yhdysvaltain hallitukselle. Liittymispöytäkirjan allekirjoitustilaisuus on määrä järjestää 5.7.2022. Kun kaikki jäsenvaltiot ovat tallettaneet ratifioimiskirjansa, Naton pääsihteeri kutsuu Suomen virallisesti liittymään Pohjois-Atlantin sopimukseen. Kutsun saatuaan Suomi sitoutuisi Pohjois-Atlantin sopimukseen perustuslain 8 luvun mukaisesti. Eduskunnalle annettaisiin ensiksi liittymistä koskeva hallituksen esitys. Eduskunnan hyväksyttyä hallituksen esityksen Tasavallan Presidentti päättäisi Suomen lopullisesta sitoutumisesta valtioneuvoston esityksestä. Suomen sitoutumista osoittava liittymiskirja talletettaisiin Yhdysvaltain hallitukselle ja Suomesta tulisi Naton jäsenvaltio liittymiskirjan talletushetkellä. Liittymissopimus saatetaan Suomessa voimaan lailla ja valtioneuvoston asetuksella.

Esitys

Esitetään, että Tasavallan Presidentti päättää perustuslain 93 §:n 1 kohdan nojalla, että Suomi toimittaa Pohjois-Atlantin liitolle aiekirjeen Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin sopimukseen.